

Diagnose en behandeling van cariës

Wanneer men deze geheel herziene vijfde druk uit 2007 naast de eerste druk uit 1989 legt, valt op hoe inzichten over cariës en de behandeling ervan zijn veranderd in nog geen 20 jaar. Zo krijgen amalgaamrestauraties in de herziene druk nauwelijks meer aandacht, terwijl in de eerste druk daar meer pagina's aan werden besteed dan aan composiet, glasionomeer en fissuurlakken samen. Ook komt in de herziene druk het tot voor kort onbekende begrip 'bedwongen cariës door preventieve behandeling' uitgebreid aan bod. Men kan terecht spreken van een paradigmaverschuiving in diagnose, indicatie en behandeling van cariës. De iatrogene schade bij toepassing van eens algemeen geaccepteerde en toegepaste, maar nu verouderde methoden kan aanzienlijk zijn. Alleen al daarom is dit boek een must voor iedereen die in de tandheelkunde werkzaam is.

In het inleidende hoofdstuk wordt de traditioneel overheersende rol van suikergebruik bij het ontstaan van cariës gerelativeerd door het gebruik van fluoride. In de hoofdstukken 2 en 3 komt het begrip 'bedwongen cariës' en de consequenties voor indicatie en behandeling aan de orde. Hoofdstuk 4 behandelt het dilemma waar de excavatiegrens in carieus dentine moet liggen. De invloed van preparatie op glazuur, dentine en pulpa wordt in hoofdstuk 5 besproken en hoofdstuk 6 behandelt nieuwe preparatievormen. Bescherming van geëxposeerd dentine komt in hoofdstuk 7 aan de orde. In hoofdstuk 8 wordt aandacht besteed aan de principes van hechting aan glazuur en dentine en de verschillende adhesiesystemen die nog in volle ontwikkeling zijn. De volgende 100 pagina's zijn aan composietrestauraties (ook cosmetische) gewijd. Ten slotte worden fissuurlakbehandeling en glasionomeercement besproken. Ieder hoofdstuk wordt besloten met een puntsgewijze samenvatting.

Dit boek is onontbeerlijk voor alle collega's die meer dan 20 jaar geleden zijn afgestudeerd. Voor de jongere collega's is het een goede update van wat zij hebben geleerd. Voor de tandheelkundestudent en de mondhygiënist is het een onmisbaar studieboek en naslagwerk.

W.H. van Palenstein Helderman, Nijmegen

Ch. Penning, J.P. van Amerongen, H.J. de Kloet, C. van Loveren, A. Verhoef

Cariëslaesies. Diagnose en behandeling

Houten: Prelum Uitgevers, 2007

374 bl., geïll. € 79,00. ISBN 978 90 8562 0471

Craniofaciale suturen

Craniofaciale suturen zijn meer dan zomaar fibreuze verbindingen tussen botplaten, maar zijn van essentieel belang bij de ontwikkeling en groei van het schedeldak en het gezicht. De suturen worden tijdens de embryogenese gevormd en bepalen uiteindelijk de grootte, de vorm en het karakter van de schedel en het gezicht. De ontwikkeling wordt nauwgezet afgestemd op de ontwikkeling van de omliggende organen als hersenen, ogen, neus en mond. Als een sutuur te vroeg sluit spreekt men craniosynostosis. Verdere botgroei ter plaatse is niet mogelijk. Dit resulteert in ongecoördineerde compensatoire craniofaciale ontwikkeling met als effect een deformiteit van het schedeldak en eventueel oogkassen, gezicht en soms een afwijkende kaakrelatie met malocclusie. Dit boek is grofweg in 5 secties te verdelen. In de eerste plaats worden de biologische en anatomische aspecten van de ontwikkeling van het gezicht en schedeldak besproken, inclusief de moleculaire mechanismen die de intramembraneuze botvorming en de formatie van de suturen controleren. De tweede sectie gaat over hoe suturen zich ontwikkelen en waarom deze zich op specifieke plaatsen vormen. In de derde sectie wordt beknopt weergegeven welke belangrijke afwijkingen gepaard gaan met craniosynostosis, welke genetische mutaties hiervoor verantwoordelijk kunnen zijn en welke genotype-fenotyperelaties er zijn gevonden. In de vierde sectie worden de moleculaire mechanismen van normale en abnormale sutuurontwikkeling besproken. Ten slotte wordt een kort overzicht van de behandeling van craniosynostosis gegeven met een soort van beschouwing over de medicamenteuze behandelingsmogelijkheden in de toekomst kunnen worden verwacht. Echter, voorlopig is de therapie van een craniosynostosis een chirurgische en geen medicamenteuze.

Dit overzichtelijke maar beknopte boek bevat zeer specifieke informatie over een relatief kleine patiëntengroep met complexe problematiek. Tandartsen-algemeen practici, kaakchirurgen en orthodontisten behoren niet tot de doelgroep waarvoor dit boek is geschreven. Toch beveel ik het van harte aan bij diegenen die betrokken zijn bij behandeling van patiënten met craniofaciale afwijkingen inclusief (syndromale) craniosynostosis, en natuurlijk bij diegene die zich bezig houden met onderzoek hiernaar.

Dit overzichtelijke maar beknopte boek bevat zeer specifieke informatie over een relatief kleine patiëntengroep met complexe problematiek. Tandartsen-algemeen practici, kaakchirurgen en orthodontisten behoren niet tot de doelgroep waarvoor dit boek is geschreven. Toch beveel ik het van harte aan bij diegenen die betrokken zijn bij behandeling van patiënten met craniofaciale afwijkingen inclusief (syndromale) craniosynostosis, en natuurlijk bij diegene die zich bezig houden met onderzoek hiernaar.

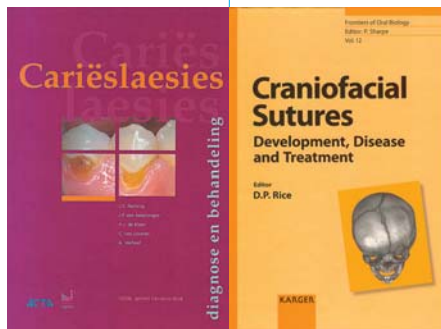
E.B. Wolvius, Eindhoven

D.P. Rice

Craniofacial sutures. Development, disease and treatment

Basel: Karger, 2008

236 bl., geïll. € 157,00. ISBN 978 3 8055 8326

Samenwerken in de mondzorg

Samenwerken in de mondzorg lijkt niet altijd gebaseerd op expliciete overwegingen en daarom komen opzet, doelen en perspectief van het boek als eerste aan bod. De overheids-initiatieven om samenwerking te bevorderen, tonen dat door de complexe, veelzijdige mondzorg optimale samenwerkingsvormen nog niet zijn uitgekristalliseerd. Het koepebegrip 'teamconcept' beoogt doelmatige, toegankelijke zorg; wetenschappelijk bewijs hiervoor ontbreekt echter. Toch maken veranderingen in maatschappij, demografie en mondgezondheid, evenals de toegenomen kennis en kunde samenwerking een *conditio sine qua non*, waarbij gedegen kennis van de bevoegdheidswetgeving onontbeerlijk is. Het theoretisch concept van de contingentietheorie uit de bedrijfskunde wordt gehanteerd om een typologie van samenwerkingsvormen te ontwikkelen. Nader onderzoek moet uitwijzen of deze onderscheidend zijn. Vervolgens wordt de rol van de menselijke factor vanuit sociaalpsychologische theorieën toegelicht. Waar samenwerking gestructureerd verloopt, vormen gegevensverzameling en -uitwisseling een voorwaarde voor effectieve communicatie. De innovatieve potentie van informatie- en computertechnologie wordt toegelicht. Financiering en honorering worden voornamelijk beschreven vanuit de tandartspraktijk.

Mondhygiënist pleiten voor een coördinerende rol bij samenwerking, inclusief de daarbij behorende regie. De bijdragen tonen dat er (nog) geen gezamenlijke visie bestaat over competenties, rolverdeling en financiering. Wel wordt over samenwerking binnen een groepspraktijk, op basis van persoonlijke managementervaringen, leerzaam en openhartig geschreven. Een bijdrage over elementaire instrumenten voor integrale kwaliteitszorg, inclusief de rol van de 'ontvanger', had deze uitgave completer gemaakt.

Dit boek voorziet de lezer van veelzijdige informatie en laat zich goed per afzonderlijk hoofdstuk lezen. Door het afwisselend promotionele en wetenschappelijke karakter lopen schrijfstijl en leesbaarheid nogal uiteen. Het boek is aanbevelenswaardig vanuit historisch perspectief voor studenten (en docenten) aan mondzorgopleidingen. Mondzorgverleners in de praktijk wordt een zinvolle reflectie geboden op verschillende samenwerkingsvormen. Wetenschappelijk is een aanzet gegeven tot relevante onderzoeksvragen.

D. Mettes, Nijmegen

R. Schaub (red.)

Samenwerken in de mondzorg

Houten: Bohn Stafleu van Loghum, 2008

226 blz. € 35,00. ISBN 978 313 5164 0

Spoedeisende geneeskunde

Op een heldere en goed toegankelijke wijze worden de medische spoedeisende problemen beschreven die zich kunnen voordoen tijdens het tandheelkundig handelen. Zowel regelmatig voorkomende als bijzondere aandoeningen die kunnen interfereren worden besproken. Door de opzet van het boek kan de behandelaar zich snel de specifieke problematiek eigen maken waarmee hij tijdens een behandeling kan worden geconfronteerd. Hij kan hier dan bij de behandeling op inspelen en zal zich zekerder voelen bij eventuele complicaties.

Onderwerpen die in het boek aan de orde komen zijn vitale parameters, reanimatie, bewusteloosheid, aanspreekbaarheid met pijn op de borst, kortademigheid, shock, hypertensie of paniek en waar op te letten bij kinderen. De bespreking van elk onderwerp begint met een beslisboom die de tandarts leidt naar de goede aanpak. Minder geslaagd is dat de afbeeldingen in zwart-wit zijn, waardoor de klinische informatie enigszins verloren gaat.

Daarnaast zou de uitgave verder aan kracht hebben gewonnen als de beslisboom op een geplastificeerde kaart of in posterformaat zou zijn bijgeleverd.

Een klein punt van kritiek betreft ook het hoofdstuk 'Preventie en medische anamnese'. Het is essentieel dat de tandarts de medische anamnese van de patiënt gedetailleerd

uitvraagt. Hiervoor kan de alom bekende medische anamneselijst goed worden gebruikt. Het probleem zit vooral in: hoe daarna verder? Ook had er iets meer nadruk kunnen worden gelegd op de omgang met een goed gereguleerde patiënt met bijvoorbeeld hypertensie, diabetes mellitus of een schildklieraandoening. Bij niet goed doorvragen kan een patiënt gemakkelijk een te hoge gemodificeerde ASA-risicoscore krijgen. Het is immers belangrijk om juist de risicopatiënt vroegtijdig te onderkennen en de behandelend arts te consulteren. Voor de tandarts is het ondoenlijk dit te doen voor elke patiënt met een positief antwoord op een vraag uit de anamneselijst.

Resumerend: dit is een helder geschreven en goed toegankelijk boek met relevantie informatie over de medische risico's waarmee de tandarts kan worden geconfronteerd tijdens de behandeling van zijn patiënten. Een dergelijk (fraai) boek behoort in elke praktijk aanwezig te zijn.

A. Vissink, Nieuw Roden

L. Abraham-Inpijn

Spoedeisende geneeskunde in de tandheelkundige praktijk

Assen: Van Gorcum, 2008

275 bl., geïll. € 57,50. ISBN 978 90 323 4357 1

